

KAROL POLEJOWSKI (Gdańsk)

O USTANOWIENIU WSPÓLNOTY MIĘDZY CLAIRVAUX A OLIWĄ W ROKU 1601

Słowa kluczowe: *Cystersi, Oliwa, Clairvaux, Filip Adler, Denis Largentier*

Filip Adler¹, przeor oliwski wiele miejsca w swoich kronikach poświęcił kwestii odnowy moralnej i duchowej opactwa, które dokonały się pod rządami opata Dawida Konarskiego (1593–1616) i w czasie przeoratu samego Adlera (1593–1630). Nie ulega wątpliwości, że główną rolę w tym procesie odegrało południowoszampańskie opactwo Clairvaux, którego założycielem był św. Bernard, a w czasach Adlera funkcję opata sprawował tam Dionizy (Denis) Largentier (1596–1624)². Ten ostatni uważany jest zresztą za największego z cystersów od czasów św. Bernarda. Largentier był wybitnym teologiem, reformatorem życia zakonnego i twórcą tzw. Ściślejszej Obserwancji w zakonie. F. Adler, który co najmniej czterokrotnie był we Francji i brał udział w kapitułach generalnych zakonu w Cîteaux, doskonale znał D. Largentier, którego nazywał *vir sanctus* i podzielał jego przekonanie o konieczności zreformowania zakonu i przywrócenia mu jego dawnej pozycji³.

W swoją pierwszą podróż do Szampanii Adler wyruszył w dniu 23 III 1598 r. Towarzyszył mu sługa i jeden z gdańskich kupców, którego nazwisko pozostaje nieznaną⁴. W drodze do Clairvaux, które jak się wydaje było jego głównym celem, odwiedził inne znane miejsca kultu religijnego we Francji, w tym opactwa cysterskie – Fontenay, Paryż, Cîteaux, Saint Maurice i Pontigny. W Clairvaux pojawił się przed

¹ Najpełniejsze do tej pory opracowanie biografii F. Adlera dał Zygmunt Iwicki: *Filip Adler (1566–1630), przeor oliwski*, Rocznik Gdański, t. 63: 2003, z. 1–2, s. 181–212.

² D. Largentier urodził się około 1556 r. w Troyes (Szampania). W młodym wieku wstąpił do klasztoru cystersów w Clairvaux. Już jako zakonnik podjął studia teologiczne w Paryżu i uzyskał tytuł doktora teologii. Następnie został opatem w Tiron (diecezja Chartres), wysłannikiem na dwór papieski w Rzymie i wikariuszem generalnym zakonu w Italii. W roku 1596 został wybrany opatem w Clairvaux. Reformator życia zakonnego, w roku 1615 ustanowił w zakonie tzw. Ściślejszą Obserwancję (*Étroite Observation*; Trapiści). Zmarł 25 X 1624 r. w trakcie wizytacji klasztoru w Orval (diecezja Namur); por. P. Chauvet, *La famille Largentier*, Mémoires de la Société Académiques de l'Aube, tome 22: 1885, s. 250–252.

³ *Annales Monasterii Olivensis Ord. Cist. Aetate Posteriores*, curavit P. Czaplewski, Torunii 1916–1919 (dalej cyt. *Annales*), s. 109.

⁴ *Ibid.*, s. 106.

20 VIII 1598 r., aby wziąć udział w uroczystościach ku czci św. Bernarda. Tydzień później, 27 sierpnia odprawił nad jego grobem uroczystą sumę⁵. W Clairvaux F. Adler prowadził rozmowy z opatem D. Largentier na temat odbudowy Oliwy po zniszczeniach 1577 r. i planów reformy życia zakonnego po okresie rozprężenia, które przypadło na czasy przeora Klemensa Montawa (1569–1593). D. Largentier przydzielił F. Adlerowi trzech braci, którzy mieli udać się do Oliwy i wspomagać go w dziele reformy. Wiemy, że byli to Piotr de Vienne, mnich-kapłan, który już w sierpniu 1599 r. wyjechał z powrotem do Francji⁶, Joannes Marschlin, diakon, który profesję złożył w dniu 1 V 1599 r. Wiadomo, że w 1604 r. studiował w Poznaniu, ale i tego F. Adler z czasem odesłał do Francji⁷. Trzecim z braci był niejaki Claudius, brat-konwers, który zmarł na cholerę 26 VII 1602 r.⁸ Poza tym D. Largentier ofiarował F. Adlerowi trzy graduaty i trzy antyfonarze⁹. Przeor Oliwy opuścił Clairvaux 4 września i do rodzimego klasztoru powrócił w dniu 18 X 1598 r.¹⁰ W trakcie pobytu w klasztorze św. Bernarda musiała zapaść jeszcze jedna decyzja – o ustanowieniu wspólnoty między Oliwą a Clairvaux, na kanwie odnowy moralnej i duchowej trwającej już w Szampanii. Wiemy, chociażby z kroniki F. Adlera, że taka wspólnota istniała, a dzięki zachowanemu, nieznanemu dotychczas polskim historykom dokumentowi, wiemy również, że przyjęcie zwierzchnictwa przez Oliwę odbyło się na mocy zgodnej decyzji całego konwentu w dniu 20 III 1601 r. Dokument spoczywa w zasobach archiwum departamentalnego departamentu Aube w Troyes, w południowej Szampanii, gdzie po 1790 r. w wyniku rewolucyjnej reformy administracyjnej zgromadzono m.in. archiwa instytucji kościelnych z tego obszaru, i gdzie znalazło się także archiwum cysterskiego opactwa Clairvaux. Akt zachował się w doskonałym stanie i wciąż zapatrzony jest w dwie pieczęcie – opata Dawida Konarskiego i konwentu oliwskiego¹¹. W literaturze francuskiej o dokumencie tym wspomina w swoim opracowaniu jedynie Auguste Vallet de Viriville, nie poddając go jednak bliższej analizie. Mówi tylko, że jest to akt ustanowienia wspólnoty między Clairvaux a Oliwą, a dokument jest adresowany do 44. opata Clairvaux D. Largentier¹².

Z całą pewnością możemy stwierdzić, że to F. Adler zawiózł akt przygotowany w Oliwie do Clairvaux. Odbyło się to w czasie jego drugiej podróży do Francji, którą, jak czytamy w kronice oliwskiej, rozpoczął w dniu 19 III 1601 r. Data ta nie współgra z datą widniejącą na dokumencie (20 marca), tak więc należałoby chyba przesunąć moment wyjazdu Adlera na 20 marca lub na dzień następną, chyba że dokument

⁵ Ibid., s. 110.

⁶ Ibid., s. 111, 115.

⁷ Ibid., s. 111, 113–114, 140, 147, 149, 150.

⁸ Ibid., s. 111.

⁹ J. J. Jasiewicz, *Analiza źródłoznawcza graduatu cysterskiego Ms.2168 z Biblioteki Gdańskiej PAN, Libri Gedanenses*, t. 22: 2005, s. 5–22.

¹⁰ Annales, s. 111.

¹¹ Archives Départementales de l'Aube, 3 H 214; tekst dokumentu jest publikowany poniżej, w aneksie źródłowym.

¹² A. Vallet de Viriville, *Les archives historiques de département de l'Aube et de l'ancien diocèse de Troyes, capitale de la Champagne, depuis le VII^e siècle jusqu'à 1790*, Troyes–Paris 1841, s. 249.

sporządzono wcześniej i jedynie umieszczono na nim późniejszą datę (choć od razu rodzi się pytanie o cel takiego zabiegu). F. Adler najpierw udał się do Poznania, potem dalej do Cîteaux, gdzie wziął udział w obradach kapituły generalnej, która odbyła się w dniach 21–24 V 1601 r.¹³ W drodze do lub z Cîteaux musiał F. Adler odwiedzić Clairvaux, gdyż w sierpniu 1601 r. do Oliwy przyjechało wraz z nim dwóch braci z tego konwentu – bratanek opata Largentier¹⁴ (z całą pewnością chodzi o Claude’a Largentier¹⁵, późniejszego opata Clairvaux) i Mikołaj (brat-konwers). Ten ostatni przejął obowiązki kuchmistrza, a w październiku 1609 r. wraz z innymi sześcioma braćmi zbuntował się przeciw opatowi i opuścił klasztor¹⁶. Wiemy, że po powrocie F. Adlera w Oliwie zaczęto obchodzić uroczyste święto św. Bernarda (20 sierpnia) i Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (15 sierpnia).

Po raz kolejny F. Adler udał się do Francji w roku 1609, aby wziąć udział w obradach kapituły generalnej zakonu. Podróż rozpoczął 6 marca, kiedy to udał się na obrady kapituły prowincjonalnej do Poznania, a po jej zakończeniu wyruszył do Francji. Towarzyszył mu brat Leonard Rembowski, przyszedł opat w Pelplinie (1618–1649). Kapituła w Cîteaux odbyła się 18 V 1609 r.¹⁷ Do Oliwy F. Adler wracał przez Trewir i na miejscu był 29 VI 1609 r., przywożąc kolejne relikwie¹⁸. Po raz ostatni Adler pojechał do Francji w roku 1613. Wyjazd odbył się zapewne po zakończeniu synodu diecezjalnego we Włocławku (29 IV 1613 r.). Kapituła generalna zakonu w Cîteaux rozpoczęła obrady 6 V 1613 r. Roczniki oliwskie co prawda nie wspominają o tej podróży, ale *Statuta* mówią wyraźnie o obecności przeora Oliwy¹⁹.

Dokument z roku 1601 mówi o podporządkowaniu się Oliwy opatowi Clairvaux. Przypomnijmy, że Oliwa była bezpośrednią filią klasztoru w Kołbaczu, który z kolei podporządkowany był w strukturze zakonnej duńskiemu opactwu w Esröm. To ostatnie było bezpośrednią filią Clairvaux. Ten stan utrzymał się do mniej więcej połowy XVI w., kiedy to w wyniku postępów reformacji protestanckiej klasztory w Esröm (1559) i Kołbaczu (1535) przestały istnieć. W ten sposób zerwana została hierarchiczna więź, która leżała u podstaw organizacji klasztorów cysterskich od

¹³ *Statuta Capitulum Generalium Ordinis Cisterciensis Ab Anno 1116 Ad Annum 1786*, ed. D. Josephus Canivez, T. VII, Louvain 1939 (dalej cyt. *Statuta*), s. 193, 195.

¹⁴ Rodzina Largentier około 1330 r. osiedliła się w Troyes (przybyli tutaj prawdopodobnie z Langres lub okolic). Jej pierwszy znany przedstawiciel Jehan Largentier pojawił się w roku 1363 jako zastępca (*lieutenant*) bajlifa z Troyes. On lub jego syn noszący to samo imię ożenił się z Izabelą le Cergier, córką Franciszka, rajcy w radzie miejskiej Troyes. Rodzina Largentier zajmowała się handlem i farbiarstwem. Z racji wysokiego statusu społecznego i związków rodzinnych ze szlacheckim rodem Mustier członków rodu nazywano *noble homme*. Regularnie pojawiali się Largentier jako ławnicy w Troyes. Na temat J. Largentier jako zastępcy bajlifa w Troyes por. Ch. Dupont-Ferrier, *Galia Regia, ou État des officiers royaux des bailliages et des sénéchaussées de 1328 à 1515*, tome VI, Paris 1961, s. 72. O pochodzeniu rodziny Largentier i jej dziejach od XIV do końca XVI w. por. w: P. Chauvet, op.cit., s. 243–249.

¹⁵ Claude Largentier był synem Mikołaja, brata Dionizego, por. P. Chauvet, op.cit., s. 253–255.

¹⁶ *Annales*, s. 125, 179–180.

¹⁷ *Statuta*, s. 265.

¹⁸ *Annales*, s. 176–177; Z. Iwicki, op.cit., s. 187–188.

¹⁹ *Statuta*, s. 282; Z. Iwicki, op.cit., s. 188.

XII w.²⁰ Również Oliwa przeżyła w drugiej połowie XVI w. krytyczne chwile, zagrożające samemu istnieniu klasztoru. Najgorszym momentem, obok pierwszego etapu reformacji w pierwszej połowie XVI w., były bez wątpienia wydarzenia z roku 1577, kiedy to oddziały gdańskie napadły, złupiły i zniszczyły zabudowania klasztorne i kościół. Kilkadziesiąt następnych lat to mozolna odbudowa nie tylko podstaw materialnych, ale i duchowych opactwa oliwskiego²¹. Nie ulega wątpliwości, że Clairvaux odegrało w tym drugim przypadku rolę inspirującą, o czym zaświadcza sam F. Adler na kartach swoich roczników²². Sam tekst dokumentu też nie pozostawia wątpliwości co do związania się Oliwy z Clairvaux i przyjęcia przez pomorski konwent bezpośredniego zwierzchnictwa opactwa św. Bernarda. Idea ta była zgodna z duchem reformy potrydenckiej, która wprowadzana była w konwentach cysterskich, w tym w Oliwie, o czym pod rokiem 1597 zaświadcza F. Adler²³.

Dokument z roku 1601 ma wartość niezwykłą, również dlatego że podpisali się pod nim wszyscy obecni wówczas w Oliwie członkowie konwentu. W ten sposób poznajemy z imienia aż 43 oliwskich cystersów. Listę otwiera, co oczywiste, opat Dawid Konarski, obok widnieje podpis Filipa Adlera, a dalej w trzech sąsiadujących kolumnach imiona pozostałych braci łącznie z funkcją, którą sprawują w opactwie. Sporą grupę braci jesteśmy w stanie zidentyfikować dzięki informacjom zawartym w samych rocznikach oliwskich. Najstarszą grupę zakonników stanowili zapewne ci bracia, którzy przybyli do Oliwy z F. Adlerem w roku 1590. Część z nich z pewnością znalazła się wśród braci podpisujących w marcu 1601 r. dokument dla Clairvaux. Przypomnijmy, że F. Adler w roku 1580 wstąpił do nowicjatu cystersów oliwskich. W styczniu 1583 r. złożył profesję, w czasie gdy przeorem był Klemens Montaw, ale już w 1585 r. opuścił Oliwę, skarżąc się na rozluźnienie obyczajów. Wiemy, że F. Adler przebywał w klasztorze w Wągrowcu, a w latach 1586–1588 studiował teologię u jezuitów w Poznaniu. W czerwcu 1589 r. powrócił do Oliwy i otrzymał święcenia subdiakonatu z rąk biskupa Hieronima Rozrażewskiego, aby po tygodniu otrzymać święcenia diakonackie. Wraz z nim niższe święcenia kapłańskie otrzymali także bracia Laurentius i Christophorus Paraschinski²⁴. F. Adler, zanim został przeorem, był mistrzem nowicjatu (1590), zakrystianem, ekonomem/celerariuszem, kuchmistrem oraz proboszczem kościoła św. Jakuba w Oliwie²⁵. Wiemy, że w roku 1590

²⁰ Por. A. M. Wyrwa, *Rozprzestrzenianie się cystersów w Europie Zachodniej i na ziemiach polskich*, [in:] *Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1992, s. 25–53.

²¹ O wydarzeniach roku 1577 i procesie odbudowy Oliwy por. w: Z. Iwicki, op.cit., s. 189–212.

²² *Annales*, s. 113, styczeń 1599 r.: „Dum P. prior noster esset in Galliis, non parvam suspicionem incurrit apud R-um D. episcopum. Nam volebat pius episcopus et bonus ist 3 monasteria suae dioceses disiungere ab ordine et novam reformationem facere. Prior vero semper contradicebat et variis rationibus ab hac sententia D. episcopum amovebat. [...] Circa hoc tempus incepimus secundum formam Claravallensem paulatim cum consilio fratrum Clarvallensium, quos secum prior duxerat, ceremonias introducere, quantum regio nostra permittit, tam in officio divino, quam in aliis regularibus locis, prout actemus servavimus et servamus et ut sunt in ordinaries decriptae”.

²³ *Ibid.*, s. 95.

²⁴ Z. Iwicki, op.cit., s. 181–183.

²⁵ *Annales*, s. 38.

członkami konwentu oliwskiego byli z pewnością także Bartolomeus Reich i Johannes Falconius²⁶, ale tylko ten drugi figuruje w spisie z roku 1601. W czasie sprawowania przez F. Adlera nadzoru nad nowicjatem do klasztoru wstąpiło siedmiu kandydatów²⁷: Andreas Bonawentura z Gdańska²⁸, Petrus Bisticensis z Siedmiogrodu (brat o tym imieniu nie występuje w roku 1601), Johannes Roy z Bawarii, Joannes Posnaniensis z Poznania²⁹, Ertmanus Pondo z Warmii³⁰, Albertus Lang z Gdańska³¹ oraz Martinus Haimske ze Śląska, który może być tożsamy z przełożonym nowicjatu lub *sacerdosem* o tym imieniu w roku 1601³².

W okresie między pierwszą a drugą podróżą do Francji w klasztorze pojawiła się grupa nowych braci, o których mówi F. Adler w swoich rocznikach. W ten sposób możemy stwierdzić, że podpisani na dokumencie z roku 1601 brat Iacobus Cellerarius i Andreas Hortulanus to Jakub Rast i Andrzej Syberus, którzy swoje funkcje objęli w styczniu 1599 r. Jakub Rast dodatkowo nosił także tytuł magister conversorum³³. W tym samym czasie funkcję zakrystiana objął brat Mathias Haimser³⁴, który na omawianym dokumencie figuruje prawdopodobnie jako brat Mathias superior et cantor. Wiemy też, że w lutym 1599 r. konwersem został niejaki Antonius³⁵, którego imię nie występuje w spisie z roku 1601 (albo ukrywa się on pod innym imieniem zakonnym). W maju 1599 r. profesję złożył brat Johannes Germain³⁶, jednakże dwa lata później nie widnieje on już w tej grupie zakonników, za to dwóch braci o tym imieniu jest subdiakonami. Być może jednym z nich jest właśnie brat Jan Germain. We wrześniu 1599 r. w nowicjat wstąpił brat Andreas Blum, Prutenus³⁷, ale dwa lata później był już po złożeniu profesji, o czym zaświadcza F. Adler³⁸. Z kolei w styczniu 1600 r. jako sacerdos wystąpił brat Johannes Starkius³⁹ i funkcję tę nadal pełnił rok później. W lipcu 1600 r. do nowicjatu wstąpił brat Georgius Habrerus, Livo⁴⁰, który

²⁶ Ibid., s. 39.

²⁷ Ibid., s. 34.

²⁸ Może być tożsamy z bratem *Andreasem, sacerdote* z roku 1601.

²⁹ Obaj mogą występować w spisie z 1601 r.

³⁰ To zapewne brat *Hermannus, sacerdos* z roku 1601.

³¹ To być może przełożony kuchni lub kolejny *sacerdos*.

³² Braci przybyłych do Oliwy z Filipem Adlerem wlicza Zygmunt Iwicki (op.cit., s. 183). Autor ten, opierając się na rocznikach oliwskich, wskazuje, że F. Adler otrzymał na utrzymanie 25 braci kwotę 1600 florenów, chleb, piwo oraz płótno na habity, por. *Annales*, s. 42–43.

³³ Jakub Rast, Prutenus wraz z Mathiasem Rhor złożył profesję w sierpniu 1593 r., por. *Annales*, s. 61.

³⁴ Ibid., s. 113: „Circa finem huius praeteriti prior Poelplinensis, noster professus P. Jacobus Rast, factus est cellerarius et simul magister conversorum, P. Mathias Haimser 1-mus factus est sacristianus, Fr. Andreas Syberus hortulanus”.

³⁵ Ibid., s. 113: „Hoc tempore receptus est bonus vir pro converso, Antoinius nomine, ein glaser gesell”.

³⁶ Ibid., s. 114: „Fr. Johannes Germain fecit professionem”.

³⁷ Ibid., s. 115.

³⁸ Ibid., s. 121: „Andreas Blum Helsbergensis fecit professionem” (październik 1600 r.).

³⁹ Ibid., s. 117: „Hodie P. Johannes Starkius, novus sacerdos, cantavit primitatis, quae erat dominica”.

⁴⁰ Ibid., s. 120.

w marcu 1601 r. w dalszym ciągu znajdował się w tej grupie zakonników. W listopadzie 1600 r. jako konwers został przyjęty niejaki Georgius Brier⁴¹, wciąż będący nim cztery miesiące później. Ostatnie przed marcem 1601 r. informacje o przyjęciu do klasztoru nowych członków pochodzą z grudnia 1600 r. W Wigilię Bożego Narodzenia habity nowicjatu przyjęli bracia Mattheus Parschaw, Martinus Siberus, David Tampuson, Georgius (Robertus) Werden⁴² i wszyscy oni podpisali się na dokumencie z marca 1601 r.

ANEKS ŹRÓDŁOWY

Oliwa, 20 III 1601 r.

Konwent cysterski w Oliwie podejmuje decyzję o ustanowieniu wspólnoty z opactwem cysterskim w Clairvaux.

Oryg.: Archives Départementales de l'Aube (Troyes), sygn. 3 H 214, pergamin, 52 x 59 cm; przywieszane dwie pieczęcie na taśmach pergaminowych: pieczęć konwentu w Oliwie – okrągła, średnica 5 cm, wosk „czarny”; pieczęć opata Dawida Konarskiego – owalna, 7,5 x 4,5 cm, wosk „czerwony”.

Reverendissimo in Christo Patri ac Domino / Domino Dionisio Largenterio Abbati simulque Domino Priori ac Venerabilibus / Patribus, Fratribus, Clericis, Professis, Novitus et Conversis omnibus ac singulis Cisterciensis Ordinis Domus Beatae Mariae / de Claravalle humilis frater David Konarski Divina Vocatione immeritus Abbas simulque universitas Conventus Monachorum et Con/versorum eiusdem professionis Domus Beatae Mariae de Oliva sincerissimam in Domino charitatem. Cum subeodem Rege Christo Redemptore Nostro / in eadem militia spirituali militemus et cum Domino Bernardo tum Sanctissimae Claraevalli vestrae ad cuius nos propaginem et lineam pertinere humiliter fatemur / devotos praebeamus cumque vestram in nostrum Monasterium vos Obedientia et Reverentia subiectum propensam conspiciamus voluntatem et ani/mum iustum Deoque gratissimum nobis vero convenientissimum fore arbitrati sumus si mutuis nos coadunaremus succursibus atque adversus commu/nem hostem arma invicem spiritualia communicaremus praesertim cum nemo sit ex omnibus qui sibi sufficiat aut ad singulare certamen contra saevientissi/mum Goliath properare praesumat. Quod velsero animadvertentes in reliquum de novo comparticipes nos statuere Deo miserante consensimus non / sine verecundia nostra Sanctissima humilitate vestra praeventi propter quod pro affectu sincerae devotionis quem ad nostri Monasterium et ad nos abundanti / vos habere cognovim et pro singulari debito

⁴¹ Ibid., s. 121: „Georgius Brier, pellio, receptus est pro converso”.

⁴² Ibid., s. 122.

humilimae subiectionis quam nos vobis debere non inficiamur omnium Missarum contemplationum medita/tionum vigiliarum disciplinarum poenitentiarum abstinentiarum elemosinarum jeuniorum hospitalitatum silentiorum laborum caeterorumque spiritu/alium exercitiorum quae per nos successoresque nostros operari dignabitur clementia Dei et salvatoris nostri Jesu Christi in solidum et cui-libet vestrum sigil/latim plenam tenere praesentium concedimus participationem in vita pariter et morte. Ita ut pro pii amoris erga vos affectu quo specialius vobis de/vineti esse desideramus annuis vigiliis Beatissimi Patris Bernardi status Monasterii vestri et tam vos quam successores vestri viventes a Praesidente in/capitulo commendentur et in Conventuali Missa Collecta Praetende dicatur. / Defuncti vero omnes Religi/osi in capitulo secunda die post festum Sancti Malachiae absolvuntur et in Missa Conventuali oratio: Deus cui proprium de eodem die pro eis/fundetur ac demum ubi de obitu alicuius ex fratribus vestris significatum fuerit eiusdem anima in nostro Capitulo absolvetur et commendabitur ut / omnes nostri Religiosi Sacerdotes teneantur prima die vacante pro ipsa sanctissima sacrificium Deo offerre. Juniors et novitii septem psalmos paeniten/tiales absolvere et conversi septem Miserere mei Deus dicere. In quorum testimonium sigilla domus nostrae filiae vestrae praesentibus sub appressimus et minibus propriis subscripsimus. Datum in Monasterio Beatae Mariae de Oliva Anno Millesimo Sexcentesimo primo, 20 mensis Martii. / Petimus quoque humiliter supplicantes quatenus similem a vobis participationis gratiam in reliquum consequimereamur ad gloriam / et laudem Domini nostri Jesu Christi. Amen.

Fr. David Konarski, Abbas Olivae

Fr. Philippus Adler, Prior Olivae

Fr. Clemens Montaw senior	Fr Albertus Magister Culinae	Fr Mattheus Novitius
Fr. Joannes Falconis	Fr Matthaeus diaconus	Fr Joannes Novitius
Fr. Joannes sacerdos	Fr Joannes subdiaconus	Fr. Martinus Novitius
Fr. Mathias superior et cantor	Fr Joannes subdiaconus	Fr. Paulus Novitius
Fr Andreas sacerdos	Fr Benedictus diaconus	Fr. Georgius Novitius
Fr Joannes confessarius	Fr Mathias diaconus	Fr. David Novitius
Fr Hermannus sacerdos	Fr Hieremias subdiaconus	Fr Echardus Conversus
Fr Martinus sacrista et s.	Fr Christophorus subdiaconus	Fr Georgius Conversus
Fr Florianus Sucentor	Fr Joannes subsacrista	Fr Fabianus Conversus
Fr. Iacobus Cellarius	Fr Casparus Professus	Fr Georgius Conversus
Fr. Andreas Hortulanus	Fr Mathias professus	Fr Andreas Conversus
Fr. Joannus Mgr Hospitalii	Fr Andreas Professus	Fr Marcus Conversus
Fr Martinus Mgr Novitorium	Fr. Andreas Professus	
Fr Albertus sacerdos	Fr Georgius Professus	
	Fr Christophorus Professus	

ÜBER DIE BEGRÜNDUNG EINER GEMEINSCHAFT
ZWISCHEN CLAIRVAUX UND OLIVA IM JAHRE 1601

Zusammenfassung

Schlüsselbegriffe: *Zisterzienser, Oliva, Clairvaux, Philipp Adler, Denis Largentier*

Nach den Ereignissen des Jahres 1577, als das Kloster Oliva von Danziger Einheiten praktisch völlig zerstört worden war, unternahmen die dortigen Zisterzienser Anstrengungen zu seinem Wiederaufbau. Von zentraler Bedeutung dabei war Philipp Adler (gest. 1630), der Prior von Oliva und zugleich Autor einer Olivaer Chronik, in welcher die Ereignisse an der Wende vom 16. zum 17. Jahrhundert beschrieben werden. Grundlage der Reformtätigkeit Philipp Adlers war die Anknüpfung einer engen Zusammenarbeit mit der Zisterzienserabtei Clairvaux in der Champagne, die zu jener Zeit von Denis Largentier (gest. 1624) geleitet wurde. Nach einer Periode der Schwächung an der Wende vom Mittelalter zur Frühen Neuzeit initiierte dieser eine Reform- und Erneuerungsbewegung im Zisterzienserorden. Philipp Adler erwies sich als treuer Mitarbeiter Denis Largentiers und reiste mindestens viermal nach Frankreich, wo er an den Generalkapiteln des Ordens teilnahm, die in Citeaux stattfanden. Bei Gelegenheit besuchte er Clairvaux, von wo er nicht nur Schriften, sondern auch Brüder mitbrachte, die bei der geistigen Erneuerung Olivas helfen sollten. Natürlicher Endpunkt des Annäherungsprozesses zwischen Oliva und Clairvaux wurde die formelle Begründung einer Gemeinschaft zwischen beiden Konventen kraft des Aktes vom 20. März 1601. Dieser Akt ist im Departementsarchiv von Aube (Troyes, Frankreich) erhalten, und seinen unzweifelhaften Wert zeigt die Tatsache, dass 43 Mitglieder des damaligen Konvents von Oliva ihn namentlich unterschrieben haben.



ABOUT THE ESTABLISHMENT OF UNION
BETWEEN CLAIRVAUX AND OLIWA IN 1601

Summary

Key words: *Cistercians, Oliwa, Filip Adler, Denis Largentier*

After the events of 1577, when the Oliwa convent was destroyed by the Gdańsk units, Cistercians from Gdańsk made an effort to reconstruct it. The central figure in the process of reconstruction was Filip Adler (died 1630), Oliwa's prior, the author of the Oliwa chronicle describing the events from the turn of the 16th and 17th centuries. The basis of the reforming activities of Filip Adler was the establishment of close cooperation with the Abbey of Cistercians in Clairvaux in Champagne, the head of which was Denis Largentire (died 1624). The latter started the reformatory movement in the Order of Cistercians, after it had been weakened at the turn of the Middle Ages and the early modern period. Filip Adler turned out to be a loyal partner of Denis Largentier. He visited France at least four times, taking part in general chapters of the Order, which took place in Cîteaux. He also visited Clairvaux, from where he brought not only books but also brothers, who were to help in the spiritual rebirth of Oliwa. A union between the two convents was formally established on the strength of the act of 20 March 1601, which was a natural conclusion of the cooperation between Oliwa nad Clairvaux. The act establishing the union is kept in the Archive of the Department of Aube (Troyes, France), and its undeniable value is proved by the fact that it was signed by 43 members of the Oliwa convent.

